

KERESZTÉNY MAGVETŐ.

XXIII-ik évf.

Május—Junius 1888.

3-ik füzet.

A KIEGYEZÉS ÉS KORONÁZÁS 1867-BEN.

— Egy nagyobb munkából. —

Az 1861-ki feloszlatott országgyűlés után a megindult alkotmányos élet mintegy megszűnt. Az ország méltóságai, a megyei tisztikarok tüntetőleg lemondottak. Új, ismeretlen nagyságok léptek helyökbe.

A politikai és sajtó viszonyok felett biráskodni katonai törvényszékek lettek fölállítva. Szóval az abszolút kormányzás főkelléke, az erély, egész súlyával mozgásba hozott.

A nemzet néma nyugalommal engedte át a tért a hatalomnak. Érzése nem lehetett más, mint Duruyé, ki a francia-német 1870-ki háború elbeszélését bévégezve, felkiált: *Mais par les armes ou par les idées, elle se vengera.* Az 1861-ki országgyűlés eszméi fegyverét a közvélemény, a sajtó vette föl. Az osztrák lapok, mit eddig nem használtak, a real-uniót hangoztatták, Deák a personal-unió szót és fogalmát állította szembe. S a birodalom két fele közt a volt harc ismét kitört.

Azonban a birodalom felett a politikai láthatár külföld felől ismét borulni kezdett. A dunai két fejedelemség, a krimi háború következtében, a muszka protectoratus alól felszabadult, (1860) egyesült, s jeléül annak, hogy a nyugati civilizációhoz kíván csatlakozni a cyrill helyett latin írásjegyeket vett fel. A porosz trónra (1861. jan. 2.) Vilmos lép; mi nagy eseményeknek veti elő árnyékát. Olaszország (1862.) szintén egyesült egyelőre Róma és Velence nélkül.

A kormány és nemzet aggodva nézett a jövő elé. De szerencse hogy a gondviselés nagy államférfiakkal a magyart éppen most áldotta meg. Schmerling Közlönye a magyarokat elszakadási vágygyal vádolta, a magyarokat tette felelőssé. Deák Ferencz, a haza bölcse, a nemzet hangulatának hangot kezdett adni. Megjelentek (1865.) a történeti nevezetességű husvétii cikkek, melyek reá mutattak, hogy valahányszor elszakadási hajlamok keltek fel a hazában, azt mindig a korona tanácsosai idézték elő, s mindig az uralkodóbáz állította

helyre e bizalmat és kibékülést. A király már tudott, Erzsébet királyné már megtanult magyarul; egygyel több kapocs, mert elődeik csak a magyar nyílt teki tetéből, ők a nemzet szívéből olvashattak. A király, ki ellen már több merénylet hiúsult meg, egy kiállítás és lóverseny alkalmából Pestre lett meghívását elfogadta, gyanusított népe közt kíséret nélkül megjelent. S kit megjelenésénél a lóversenyterén az országból felgyült ezerek néma csende fogadott: Szeretetők meggyőz, hogy számíthatok önökre, rövid időn ismét eljövök — e szavakkal — hagyta el a fővárost. A király és nemzet megértették egymást. A conservatívek nem csak nagy szolgálatot tettek, de a felkölt bizalmat tovább ápolták. Az uralkodó dynastiaja sorsa vezetését kezébe vette. Három hét múlva Zichy magyar, s gr. Nádasdy erdélyi cancellár elbocsáttatnak; cancellárrá Májláth György, tárnokká b. Szennyei Pál neveztetett; s sept. 20-ról a febr. 20-ki alkotmány felfüggesztetett; Pestre, dec. 10-ére országgyűlés, Erdély részére nov. 14-re, Horvátország részére nov. 1-re tartományi gyűlés hivatott egybe.

Schmerling, ki kiegyezési törekvéseinkre, „mi várhatunk“ szokta volt mondani, beadta lemondását, Gr. Belkredi új ministerium alkotásával bízott meg. Kezdetét vette a kiegyezés.

A rendi magyarország ujjaalakítása alapjával, a 48-ki törvények hozatala által készen voltunk; hátra volt az Ausztriához való viszonyunk rendezése. A kedélyek fent és lent elő voltak készítve az országgyűlés 1865. dec. 14-én megnyílt.

A trónbeszéd a magyar álláspont iránt előzékenységet tanusított, kijelentvén, hogy a korona el kívánja távolítani a kiegyezés akadályait, magát a közösen elismert jogalapra, a *pragmatica sanctióra* helyezi; a koronázás kilátásba tétetett: de feltétele a 48-ki törvények módosítása. A nemzet az uralkodó közeledését hasonló közeledéssel fogadta. Válasz feliratában jogeljátszás elmélete elvetéséért köszönetet mond; kijelenti, hogy az octoberi diplomát s a februári patenst a hazára nézt törvénytelennek tekinti; a 48-ki törvények átvizsgálására késznek nyilatkozott; de hogy a jogfolytonosság elismerésének kifejezés adassék, a felelős magyar ministerium kinevezését, a koronázást, s az elítéltek részére amnestiát kívánt. Az erre adott 1866. márt. 3-ki leiratot, mely az ország kívánalma teljesítését a 48 ki törvények revisiójától tette függővé, a képviselőház némán fogadta; s egy épp oly mérsékelt, de őszinte hangon tartott második válaszfeliratban előbbi álláspontjára hivatkozott. Azonban nem

készt egy bizottságot kinevezni, mely a 48-ki törvényeket, jelesen a közös ügyeket érintő pontokat átnézés alá vegye. S a mire ez munkálatait betejesztette, az országgyűlés (1866. jun. 26.) csak elnapoltatott.

Egy megrendítő, hazánk történetébe méjjen bejátszott, világesemény szólt közbe, az osztrák-porosz háboru. Vagyis kezdődött másnap az ujjabb idők egyik legvégzetesebb csatája.

A németegységi törekvések már régóta hullámokat vetnek. A század elején keletkezett német szövetségnek Ausztria még mindig feje. Ausztria és Poroszország között a hegemonia felett keletkezett verseny törésre jó. A mint (1862. jan. 2.) Vilmos a porosz koronát, az Ur asztaláról, fejére tette, a nagy kormányférfi, Bismarck, a nagy hadtervező Roon, s a még nagyobb hadvezér Moltke alakjai szintén feltűntek, s kezdődött az összetűzés. Ugyanis VII. Frigyes dán király (1863) meghalt; Schlesvig-Holstein és Lauenburg Dániához tartoznak, de mint német nyelvű herczegségek a Bundnak tagjai. Ezen igény érvényesítése czéljából Ausztria és Poroszország, (1864.) a két góliát a kis Dániára vetette magát; s a végeredmény az, hogy a poroszok fegyverzetünk feletti fölényöket felismerték; az osztrák sergeket kiverték; s a herczegségeket Poroszországhoz csatolták. Ausztria méjjen meg volt aláztatva. Nem titok többé, hogy Poroszország Ausztriának a német szövetségből kizárására törekszik. A fegyverre hivatkozás tovább nem maradhatott. A háboru 1866. jun. 17-én kitört.

Ausztria részén a szász, a hannover királyság s német herczegségek. Bismarck szövetségese különösen Olaszország; a magyar emigratiót is igénybe vette, Klapka alatt 2400 főből álló magyar legiót szerveztetett. Poroszország mindenekelőtt az Ausztriával szövetkezett német hatalmakat szállta meg. Az olasz sereg Velencez elfoglalására indult, de Custozzánál (jun. 24.), s tengeri hada Lissánál (jul. 21.) vereséget szenvedett. Azonban a porosz sereg Csehországba rontott, s (jun. 27-től jul. 3-ig.) hétnapi csatában, mi Sadowánál végződött, sergeink legyőzetek.

Ausztria, bár Olaszországban győzelemben állt, hogy sergeit őszpontosithassa, Velenczét átengedve; tovább akart hadakozni. E ponton a király minden feltűnést kerülve, Deákot, majd gr. Andrássyt hívatta: ezek belátva az idők méhébe, a hadjárat abbanhagyását ajánlották. S igazuk volt, mert a győzelmes Poroszország Ausztria szövetségeseivel, mint legyőzöttekkel bánt el, Hannoverát bekeblezte, s a további csatavesztés Ausztriát felbontással fenyegette. Ugy jött

létre egy hó mulva (aug. 23.) a prágai béke, melynek alapján az eddigi német szövetség felbontatott, az új szövetségből Ausztria kizárattott

A Bach-korszak Solferinóhoz, a Schmerling-korszak Sadovához vezette a birodalmat. A sadovai, vagy mint mi nevezük, a kőnigrätzi csata elvesztése a nemzet-t és dynastiát a birodalom szétmállása feletti aggodalommal töltötte el, s mindkét félt a megkezdett kiegyezés és kibékülés mielőbbi befejezésére ösztönzé. Az osztrák kormányférfiak, mert nyelvünket, szellemünket nem értették, közjogi felfogásunkat nem méltatták, mint régen, úgy most is bizalmatlansággal, sőt ellenszenvvel viseltettek. B. Beust volt szászországi miniszternek, s mi akkor visszatetszést szült, egy külföldinek és protestánsnak kellett az osztrák kormányba jutni, hogy a nemzetet megértse, loyaltását tolmácsolja. Mert a mult balfogalmi nem nyügözék, a kibontakozásra megtalálta az utat. Már ekkor külügyminiszter, de a belügygyel is foglalkozott. Határozottsága döntőleg hatott. Harmadnapal a prágai békekötés előtt (aug. 21.) a király kívánalmára a kiegyezés tárgyalására már értekezlet ült össze: az osztrák kormányt Beust és Hübner, a magyar kormányt Majláth György kancellár, br. Sennyei helytartósági elnök, a nemzetet gr. Andrásy, br. Eötvös, Lónyai képviselték. Feladatuk nem csekély, mert a közös ügy nem sarkallott törvényezikben, de az utolsó századok annyi kapcsot hoztak létre, hogy gordiusi csomóként megoldani nem lehetett. Mik legyenek a közös ügyek, milyen legyen a közös intéző alkotmányos testület formája, meghatározására nem kis bölcsesség kellett. S a végzet e bölcsességgel megáldotta a nemzetet. Majdnem husz évi küzdelem után visszajutottunk oda, hol 1848. aug. 31-én a nemzet és dynastia elvált, mint a mikor a bécsi kormány azt kívánta volt, hogy a monarchia egységének követelményei rendeztesenek. B. Beust (dec. 20) lejött. Deák Ferencznél megkísértette, ha nem mondana-e le Magyarország az ujcncz megajánlási jogról; azonban Deák Ferencz bár belátta, hogy a kiegyezés sulypontja a közös védelemre van fekt-tve, kijelenté, hogy az ország e jogát fel nem adhatja; de nem mulasztotta el hangsulyozni, hogy miként a multak mutatják, a monarchia szempontjából, ennek szükségessége nem is forog fenn. S ezzel az alkudozás véget ért.

Az országgyűlés ekkor már össze volt híva, a meghívóban a felelős ministerium kinevezése már kilátásba volt téve. A képviselőház kiküldött bizottsága a 48-ki törvények revisiójával 1867. febr. 4-éig szintén készen volt. Az alapelvek le voltak téve; s ez elég volt a koronának, hogy megtegye a nagy lépést, a második magyar mi-

nisterium kinevezését. Febr. 17-ről gr. Andrassy Gyula elnöksége mellett br. Wenkheim bel-, s br. Eötvös vallás- és közoktatás-, Horváth Boldizsár igazság-, Lónyai Menyhért pénz-, Gorove István kereskedelmi-, gr. Mikó Imre közlekedésügyi, gr. Festetics György fejedelem oldala melletti ministerré neveztetett. A királyi pár Budán megjelent. Erzsébet királyné megkezdte történeti emlékü uralmát a nemzet szive felett.

Minden lecsillapult. Az eddigi elkeseredettség helyébe Ausztria és Magyarország egymásra utaltatásának megnyugtató meggyőződése lépett. A magyar megszabadult a nyomástól, hogy itt a szláv és német elem, s annyi nemzetiség közepette biztosítva nincs; Ausztria belátta, hogy Magyarország nélkül szétmállik, a Németországba kebeleztetés esetén a szlávokat halál, a katolikusokat elnyomás; s Bécsét vagyoni bukás fenyegeti. Mindkét fél emelkedett hangulatban nézett a koronázás elé.

Visszatértünk a történeti alapra. S a nemzet ha nem is fényesebb, de örömteljesebb koronázáshoz készült, mint valaha.

Mert Posen helyett most először Pesten történt a koronázás, királyhalmot állítanak, melyhez minden megye földet küldött. A Dunaparton állvány emeltetett, hol a király az Isten szabad ege alatt az esküt letegye. Minden megye banderiumot küldött fel. S mire jun. 8-ka bekövetkezett, a király, mint hajdan fényes paripákon ülő püspököktől és főméltóságoktól, ministereitől Budáról kísértetve, a királyi koronázás jelvényeiben lóháton a nép ezrei közt megjelent. A királyhalmon megtette a királyvágást, az eskütéren emelt emelvényen a nemzet nagy lelkesedése közt letette magyarul esküjét, melyben Magyarország jogai, alkotmánya, területi épsége fentartását fogadta. Erre a kiegyezést befejező királyi tény következett: a nemzet koronázási ajándékát, a 100,000 aranyat, a király a volt honvédek özvegyei, árvái és rokkantjai segélyére ajánlta fel.

Annai évi szenvedés s megpróbáltatás után ismét koronás királya s ministeriuma van a hazának. Életbe léptetni az 1848-ki alkotmányt, kiegyeztetni viszonyunkat Ausztriához, rendezni belügyeink megszakadt rendjét, volt a ministerium s az országgyűlés legsürgősebb feladata. Keletkeztek, mik a dualismust és paritást rendezik, az 1867-ki törvények.

E törvényekben mindenekelőtt a helyreállított alkotmány lett biztosítva. Beczikkelyeztetett a koronázás előtt kiadott hitlevél, a koronázási eskü. A hitlevél (11. t.-cz) kimondja, hogy a király al-

kozmányunkat, kivéve az arany bulla záradékát, megtartja; s ha az osztrák ház kihalna, a királyválasztási jog a nemzetre visszaszáll.

Ausztriához való viszonyunk rendezése tekintetéből (XII. t.-cz.) Magyarország önállásának, függetlenségének hangsúlyozása mellett, kimondatik, hogy a kapocs a *pragmatica sanctio*; szabályoztatik a felállított *delegatio*; a külügy, hadügy, valamint a pénzügy a közös költségekre nézve közös ügyeknek nyilváníttatnak: de azon alapfeltétel mellett, hogy Magyarország és ő felsége több országai közt időnként vám- és kereskedelmi szerződés fog köttetni; s Ausztria alkotmányt kap.

Itt van letéve a dualismus alapja, még pedig paritás, *personal unio* s azon jogkövetelmény alapián, mely szerint Magyarország önálló, s közösségünk az uralkodóház lehető kihaltával megszakad. Egy eszme vezetett be közjogunkba, mely a svéd és norvég *unio* formulájában találja mintáját, hol azonban csak az uralkodó személyében van közösség; de sem a hadsereg, sem az udvartartás nem tétetett közös ügyggyé, s mikor a király egyik országából a másikba megy, a határszélen kísérete elmarad, s a másik ország kísérete veszi át. Mindazáltal kedvezőtlen földrajzi állásunk, a svéd-norvég dualismusnál szorosabb szövetségre utalt, új formáról kellett gondoskodni s egy külügyi szövetkezés jött létre, a belügy érintése nélkül; mint ilyen, egyedül áll Európában, s mintegy következő formulázást nyert.

Az igényelt egységes osztrák birodalom néhány évi élete megszűnt. Miután a birodalom más felének törvényhozása is hozzájárult, kineveztetett az első közös ministerium, Beust külügyi, John hadügyi, Becke közös pénzügyi ministerek személyében. A monarchia diplomatiái és kereskedelmi képviselése lett, de a nemzetközi szerződések megkötése, mind két fél ministeriumával egyetértőleg a közös külügyministerium ágendái közé soroztatott. Az 1806-ki császárság az osztrák-magyar monarchia czimét vette fel, két külön kormányral, külön parlamenttel. A közös ügyekre egy koronkint egybegyülemdő *delegatio* szerveztetett, melybe mind az osztrák, mind a magyar parlament 60—60 tagot küld, s felváltva Bécsben és Budapesten tanácskozik. Az államadósság felett megosztottunk. A közös kiadások hányada Ausztria részére 68.6, Magyarország részére 31.4 százalékban állapított meg. Az udvartartás költségeihez mindkét ország külön járul. A hadsereg az eddigi császári helyett, közös hadsereg czimét vette fel.

Közgazdasági viszonyainkat legközelebről az absolutismus alatt megszüntetett vámsorompó érintvén, Magyarország és Ausz-

tria között (XVI. t. cz.) vám- és kereskedelmi szövetség kötött, mely ~~abban~~ határozódik, hogy a két fél államterülete a szövetség idején egy vám- és kereskedelmi területet képez, melyet egy közös vámhatár vesz körül; s így közbenső vámokat egyik fél sem szedhet, s e szövetség 10 évenként megújítás tárgyát fogja képezni.

Ez főbb vonalokban a kiegyezés, s az 1867-iki törvények eszmémenete. Bővebben vizsgálva, benne és általa közjogi és közgazdasági igényeinket nem tekinthetjük kielégítettnek. Közjogi igényeinket nem, mert önállásunk, függetlenségünk nem teljmértékü, annyiban, hogy personal unionk, mi addig csak a dynastiával szemben állt, részben az örökös tartományokra is átvitetett; közgazdasági igényeinket bántja az, hogy vámterületi közösségbe maradtunk.

Másfelől tekintve, ha a birodalom nagyhatalmi állásának áldozatot hoztunk, annyi beolvasztási törekvés után, államiságunkból a lehető mégis megmentettük, s mi azon korra megnyugtatólag hatott, megszakadt alkotmányos életünk kezdetét vette. Mint garantia, hozzájárult a honvédség felállítása, s parlamentáris kormányzatunk oly tágas alapra fektetése, hogy míg Európa legtöbb államában a parlament csak ellenőrző hatáskörrel van felruházva, nálunk mint Angliában a parlamenti többség gyakorolja a kormányzás hatalmát. A nemzet kibékült az uralkodó házzal, s mit törvényeink Mohács óta hiába sürgettek, az udvar az év egy részét hazánkban tölti. Mátyás király palotájában, s az új Visegrádon, Gödöllőn, magyar királyi udvartartás foly, a nemzeti nyelv hangzik.

Igy végződött, mi a 48-iki törvényhozást kiegészítette, az 1865/8-iki országgyűlés, a Kossuth-forradalom szatmári békekötése. A menekültek bujdosása véget ért.

Angliában az 1688-ki forradalom után keletkezik az angol bank, keletkeznek a skót bankok, a politikai, szellemi és anyagi felvirágzás: nálunk szintén egy új korszak vette kezdetét. Az ipar és kereskedelem feletti rendelkezés kezünkbe esett. Mert a valutát rendezni kíván s a birodalom két felében a két féle bankjegy közgazdasági rázkódottságot idézett volna elő: fenmaradván önálló bankalapítási jogunk, az osztrák nemzeti bank osztrák-magyar bank nevet vett fel s jegyei német és magyar nyelven kelnek; a magyar pénzverés ismét életbe lépett; bankok, pénzüzetek, iparvállalatok keletkeztek; s beindított az ország vasúthálózzal ellátása. Budapest, mint fő és székváros lépett fel, kezdetét vette nagyszerű emelkedése.

A végeredmény, hogy a monarchia természetes és történelmi

medrébe vezetett vissza s a belső fejlődést mind két felének biztosította. Kifelé pedig lehetővé lett felismerni a monarchia s különösen hazánk keleti missióját, azon történelmi missiót, mit már az Árpádok és Anjouk felfogtak, a keleti császárság helyettesítését, mit a török benyomulása megszakasztott volt.

Visszatekintve a lezajlott két évtizedre, a magyarnak nagy oka van a gondviselés előtt leborulni. Még egyszer bebizonyítva láthatta a nemzet, hogy életrevaló nemzetet külerőszak nem semmisíthet meg, hogy külerőszak ellen a gondviselés módokat és eszközöket nyújt a megtámadottnak. Még egyszer figyelmeztetve lettünk, hogy a nemzetek végpusztulását csak erkölcsi hanyatlás idézheti elő.

Tizenkilencz év alatt alkotmányos életünk oly átalakuláson ment át, mit az Európa előtt egy századdal előre járó Anglia 1640-től 1837-ig, tehát két százéven át volt képes keresztül vinni: mert tartozunk azzal a megjegyzéssel, hogy a most uralkodó királyné idején elől, a korona a parlamenti többség előtt nem érezte magát kötelezve meghajolni. A feudális alapról a liberális alapra szerencsésebben jutottunk el, mint Franciaország, hol, mert a történelmi alaptól igen sok lett lerombolva, a politikai viszonyok szegletkövei még mind nem elég biztosak. Nálunk egy nemzedék szenvedése elég volt a jövő megváltására.

A szenvedés nálunk se maradhatott ki, csakhogy nem oly rémes jelenetek között. Mert az absolutismus kívülről jött, s nem intézményeinkben gyökerezett, a nemzet önmagával nem jött összeközösbe: az absolutismussal szemben egy táborba állottunk. A feudális viszonyokat az Anjouk hozták be, az osztály-sorompókat I. Leopold állította fel: mondhatni egyik sem ment volt át a nemzet vérebe. Minden nagyobb rázkodás nélkül, szabaddá tettük a földet és embert, mint volt Szent István korában; felelős alkotmányt állítottunk, minek eszméjét III. Endre és II. Ulászló decretumai már letették volt.

A feudálismussal és absolutismussal, e két idegen eszmével egyszerre kellett szakítanunk, mégis, ha nem járul hozzá Ausztria beolvasztási törekvése, vér nélkül estünk volna át.

Szerencsénkre a nemzet elég szívós és kitartó, mondhatni elég tehetős volt, hogy 20 évig nélkülözzen; a miveltség azon fokán állt, hogy nemcsak érzette, de értette, sőt kifejezésre is bírta juttatni, hogy egyéni, polgári és nemzeti szabadsága, hazája kérdésében az ősök nyomdokai szentek előtte.

A 48 ki törvényekben letettük a reform-eszméket, de mennyi

év, mennyi küzdelembe került volna, míg részleteit formulázzuk. Így a forradalom egybeöntötte a társadalmat; a Bach-korszak rendezte a közigazgatást, kimutatta az absolutismus további lehetetlenségét; a Schmerling-korszak az alkotmányosságot diadalra juttatta. A kiegyezés egy békekötéshez juttatott, mely a szathmári békénél annyival szerencsésebb, hogy itt az amnestia alól senki sem vétetett ki, jószág elkobzás nem követte, s a vissza nem tértek nem nyilvánítottak felségárulóknak. A kiegyezésnél kibékültünk a dynastiával, ki Ausztriával; parlamentismushoz jutottunk, forradalmunk be lett végezve. A nélkülözés, szenvedés és kitartás egy modern társadalom és modern állam alapfeltételeihez, a jelenkori Magyarországhoz juttatott.

De mégsem voltunk s vagyunk utó fájdalomak nélkül. Kiket már feltámasztani nem lehetett, szabadságharcunk vértanuinak emléke egy örök fájó érzet marad, mit kegyeletünk visszaemlékezés-ei csak enyhítenek, de el nem mosnak. Az amnestiával nincs többé száműzött, felségsértő és elitelt, nincs több menekült, bujdosó és hazátlan. De mégis van két fájó név s éppen a forradalmi napok bálványai, kik nélkül a nemzet tán eldobja fegyverét. Egyik száműzte magát, a másik itthon él, alig tudjuk hol. Az egyik, mint egy sebzett oroszlán, fájdalma hangjával a nagy oceán mindkét partját betöltötte; a másik prometheusi kinokat él, áldozata a történelmi folyás azon hangulatának, mely minden nagy veszített csata után árulót és áldozatot keres. Az egyik még életben élő szobor, elhalmozva koszorúkkal; a másik már is egy sírjából visszajáró szellem. Pedig mikor az egyik kezdte, a másik végezte, csakis a nemzet s a végzet akaratának engedelmeskedett. S ha van dicsősége a nemzetnek a mai Magyarország megalkotásában, a jövő századok e dicsőség oroszlán részét e két nagy történelmi alak részére fogják dönteni.

KÖVÁRY LÁSZLÓ.

MÓZES A SZABADITÓ.

(Legenda.)

Rámszesz pharahó félve látja,
Hogy mint a csillag ég ivén
Számlálhatatlan sokaságba?
Nő Izrael — Gózszen földjén...
És bár hatalma messze terjed,
Térdet, fejet hajt félvilág,
Kéblében bosszulángja gerjed:
Rettenti félénk gyávaság.
Nyugalma elvesz, álma röppen
A trón magassa gyötrelem,
Élvet nem lel bor és gyönyörben:
Rémet lát minden éjjelen.
S a bosszu mind magasbbra lobban,
A mint félelme egyre nő:
„Hiába biztok Jehovában,
— Szól gőgösen — nem véd meg ő!...
Iziszre mondom, mind kiirtlak,
Te szolganép, te söpredék!
Ura nem léssz a szent Nilusnak:
Királyi szóm szilakba tép!...
Hordj hát követ gulák falához,
Mig összeroskadsz, mig kivészs...
Lassu halál lesz pusztulásod,
Mely elsöpör, miként a vész...
Kicsoda nektek Jehovátok,
Hogy én engedjek ő neki?...
Átok, halál szálljon reátok,
Hatalmam őt is megveti!“

Igy szól a zsarnok ur kevélyen,